
**MEDZINÁRODNÉ
ŠTUDENTSKÉ SEMINÁRE**

V období politického uvoľnenia režimu koncom 60-tych rokov 20. storočia Katedra etnografie a folkloristiky FFUK začala pociťovať potrebu zahraničnej odbornej spolupráce, a to najmä vo dvoch oblastiach: v pedagogickej práci a vo vedeckovýskumnej činnosti. Napĺňať oba tieto ciele výrazne napomáhal medzinárodný etnologický seminár študentov Seminarium Ethnologicum (SE), ktorý katedra založila a organizovala temer desať rokov.

Seminár plnil predovšetkým didaktické ciele. Študenti, ktorí boli v tom čase prijímaní na štúdium vo väčšom počte, si v jeho rámci plnili povinnú odbornú terénnu prax. Kolektívne výskumy pod odborným vedením učiteľov umožňovali poslucháčom striedať výskumné témy, poskytovať pomoc pri zbere etnografických údajov a usmerňovať pri ich počiatočnom i ďalšom spracovaní.

Ďalším cieľom bolo nadväzovanie a rozvíjanie vedeckých kontaktov a spolupráce s etnologickými, múzejnými a kultúrnymi inštitúciami v Československu, ale tiež s vysokoškolskými a vedeckými pracoviskami v zahraničí. Pozvánky na seminár sa zasielali predovšetkým na etnologické katedry družobných univerzít, ale i na ďalšie „západné“ európske vysoké školy a vedecké inštitúcie. Vedeckí a pedagogickí pracovníci zo zahraničia popri svojom didaktickom pôsobení nadväzovali odbornú spoluprácu s domácimi účastníkmi seminára, informovali o teoretických a praktických problémoch etnológie v zahraničí.

Aj keď sa koncepcia jednotlivých ročníkov seminára obmieňala, stabilizovali sa v jeho organizovaní niektoré stabilné podmienky a súčasti. Hlavným usporiadateľom v našej krajine bola vždy katedra v Bratislave. Miesto pre terénnu prax poslucháčov zo zúčastnených univerzít bolo vybrané po dohode s regionálnymi a miestnymi kultúrnymi a štátnymi inštitúciami. Tie pomáhali pri organizácii a finančnom zabezpečení výskumu – protihodnotou za získaný výskumný materiál. Zahraničným účastníkom hradila pobyt Univerzita Komenského, prípadne prispela i Matica slovenská či iné inštitúcie. Domácich výskumníkov podporovala Slovenská národopisná spoločnosť. Na riešení odborných a vedeckých problémov seminára sa podieľal aj Národopisný ústav Slovenskej akadémie vied, Slovenské národné múzeum a Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti.

Základným poslaním seminára bol výskum ľudovej kultúry v určitom regióne. Podľa jeho odborného zamerania sa konštituovalo niekoľko tematických výskumných skupín. Každú z nich viedol domáci alebo zahraničný popredný vedecký a pedagogický pracovník príslušnej špecializácie. Domáci študenti boli zaradovaní do výskumných skupín podľa odporúčenia katedry, zahraniční podľa individuálneho výberu. Úlohou odborného inštruktora bolo viesť výskumnú prácu, metodicky ju usmerňovať, sledovať a riadiť systematiku spracovávaného materiálu.

Neoddeliteľnou súčasťou praxe v rámci tejto spolupráce medzi univerzitami boli večerné seminárne diskusie. Tu členovia výskumných tímov referovali o výsledkoch a problémoch svojej práce a odzneli aj prednášky odborníkov k diskutovaným témam. Takto sa poslucháči zoznámili s viacerými oblasťami ľudovej kultúry rôznych lokalít naraz a získali úplnejší obraz o živote obyvateľov regiónu.

Osobitné prednášky zahraničných hostí sa zameriavali aj na všeobecnejšie témy, napr. na funkcie, dejiny súčasný stav a perspektívy etnografie v tej-ktorej krajine. Niektoré prednášky analyzovali aj všeobecné teoretické a metodologické

problémy (štrukturalizmus, otázky etnografickej dokumentácie údajov, prípravu atlasov ľudovej kultúry a pod.). Seminárne diskusie umožňovali konfrontáciu teoretických a metodologických problémov a vedeckovýskumných metód medzi odborníkmi rozličných univerzít a vedeckých smerov. Pravdou je, že pri vedeckých dišputách vo väčšine prípadov bývali poslucháči národopisu naozaj len poslucháčmi. Patrílo to však ku „škole“ vedeckého života a aj pre skúsenejších kolegov bolo odborným i spoločenským zážitkom vypočuť si názory vedeckých osobností, akými sú: (alebo, žiaľ, už len boli) V. I. Alexandrov, I. Balassa, B. Bratanić, N. A. Bringeus, J. V. Bromlej, J. Burszta, A. Fenton, B. Gunda, H. Fielhauer, Ch. Gandev, M. Gładysz, B. Kopczyńska-Jaworska, J. Manga, G. Nellemann, V. Novak, B. N. Putilov, H. Rasmussen, G. de Rohan-Csermak, Ch. Vakarelski, I. Vladutiu, R. Wildhaber, M. Zender, Z. Ujváry a mnoho ďalších.

Takáto „koncentrácia vedeckých pracovníkov“ z viacerých krajín v tom čase poskytovala dobrú možnosť pre vedecko-organizačnú činnosť (dohody o spolupráci, plánovanie spoločných vedeckých úloh, edičnú činnosť a pod.). V priebehu seminára sa zvykli realizovať krátke či niekoľkodňové vedecké podujatia ako konferencie, zasadnutia rôznych etnologických komitétov, redakčných rád, medzinárodných výskumných tímov.

Spoločenská náplň seminára pozostávala z exkurzií za pozoruhodnosťami ľudovej kultúry, pamiatkami histórie a prírodnými krásami. Podľa možností sa organizovali i návštevy miestnych osláv a folklórnych festivalov, kultúrnych inštitúcií, dialógy s reprezentantmi obcí a kultúrnymi pracovníkmi. Tieto aktivity umožnili našim, ale najmä zahraničným účastníkom lepšie sa zoznámiť s kultúrou Slovenska a prispievali k jeho propagácii a k zvýšeniu záujmu o porovnávacie štúdium.

Bratislavská katedra zorganizovala na Slovensku spolu 7 ročníkov SE: v Spišskej Belej (1968), Liptovskej Tepličke (1969), na Oravskej priehrade (1970), v Starej Ľubovni (1971), v Levoči (1972), v Mlynkách na Gemeri (1973) a Trenčíne-Opatovej (1974). Organizátormi ďalších ročníkov boli univerzity v Poznani a Lodži, v Belehrade a vo Varšave. Pri XI. ročníku sa reťaz seminárov pretrhla. Na Filozofickej fakulte UK bolo ďalšie organizovanie seminárov zakázané a ani žiadna z participujúcich krajín nedokázala vo vtedajších spoločensko-politických podmienkach prekonať prekážky byrokracie a politického systému a uskutočniť XI. ročník.

Prínosy medzinárodnej terénnej praxe SE pre bratislavskú katedru a jej poslucháčov treba posudzovať v spoločensko-politickom kontexte vtedajšej doby. Semináre, ktoré z dnešného pohľadu vyzerajú ako bežne organizované univerzitné letné školy, pred 40 rokmi znamenali pre študentov popri nadobúdaní skúseností v dokumentácii ľudovej kultúry aj kontakty s poslucháčmi a s význačnými osobnosťami z iných univerzít. Dávali možnosť porovnávať metódy štúdia na rôznych univerzitách, teoretické i praktické problémy vedy u nás a v zahraničí. Stali sa motiváciou pre štúdium cudzích jazykov a položili základy pre vzájomné poznanie a budúcu vedeckú spoluprácu.

Pre pedagógov a vedeckovýskumných pracovníkov etnologické semináre znamenali predovšetkým vzájomnú výmenu skúseností, napredovanie spolupráce a impulzy pre ďalšie vedeckovýskumné projekty. Z tohto pohľadu bola organizačná

práca usporiadateľského tímu katedry, vedeného zakladateľom a riaditeľom SE prof. PhDr. J. Podolákom, DrSc., záslužná a plodná.

Ďalším významným a špecifickým podujatím katedry boli etnografické semináre slovenských a poľských študentov. Vznikli na základe potreby študentov po vzájomnom kontakte a po porovnávaní svojich študijných a vedeckovýskumných výsledkov.

Prvý poľsko-slovenský seminár sa uskutočnil v roku 1972 v Poznani. Náplň stretnutia predstavovala problematika tradície a súčasnosti a odzneli na ňom referáty slovenských i poľských poslucháčov. Prednášku mal i prof. J. Burszta, ktorý vyjadril tejto akcii veľkú podporu. Nasledovala prehliadka národopisných filmov z produkcie zúčastnených krajín. Slovenskí účastníci navštívili aj študentský klub a divadlo a oboznámili sa s Poznaňou a s jej historickými pamiatkami.

Charakter prvého seminára vtlačil pečať aj nasledujúcim stretnutiam. Predovšetkým: odbornú i spoločenskú náplň seminárov od počiatku plne zabezpečovali študenti. Miestom konania seminára bývala striedavo Poznaň a Bratislava. Postupne sa ho v Poľsku začali zúčastňovať aj študenti z Lodže, Varšavy a Krakova, v Československu z Prahy a Brna. Na ňom sa zúčastnili aj poslucháči z univerzity v Budapešti, Debrecíne a Sofii.

Každý zo seminárov mal svoje tematické zameranie, napr. Premeny tradičnej ľudovej kultúry v podmienkach socializmu (1973), Ľudová kultúra a národná kultúra (1974), Žena, rodina a spoločnosť (1975). Neskôr sa témy vyhlasovali už v záveroch seminára, aby mali poslucháči dostatok času na prípravu príspevkov pre nasledujúce stretnutie. Semináre boli známe bohatou diskusiou, a mali vyústiť do publikovania prezentovaných príspevkov, avšak žiaľ, okrem samizdatového publikovania referátov 4. seminára sa toto predsavzatie nepodarilo naplniť.

Postupne okrem usporiadateľskej katedry a fakulty preberali nad študentskými seminármi patronát aj vedecké osobnosti danej krajiny – špecialisti v problematike, ktorá bola ústrednou témou seminára. Odborné stretnutia boli doplnené prehliadkami filmov s národopisnou tematikou. Spoločenská časť stretnutí zahŕňala predovšetkým prehliadku mesta, jeho okolia a historických pamiatok.

Vcelku sa uskutočnilo 9 bilaterálnych študentských etnografických seminárov. Plánovaný desiaty, ktorý mal byť už medzinárodný, sa nerealizoval kvôli búrlivému sociálnemu a politickému hnutiu v Poľsku na začiatku 80-tych rokov, ktoré malo za následok striktné obmedzenie vzájomných kontaktov našich krajín.

Na usporiadaných deviatich ročníkoch je cenné, že vznikli na základe spontánnej aktivity študentov a aj ich ďalšia realizácia po organizačnej a v podstatnej miere i po odbornej stránke bola tiež založená na práci poslucháčov. Vynaložené úsilie sa priaznivo odrazilo v nadobudnutí nových odborných i vedeckých poznatkov a v príležitosti špecifickým spôsobom sa oboznámiť so životom v susednej krajine. Treba len ľutovať, že málokto okrem účastníkov o tejto aktivite katedry vedel a vie. Malá propagácia, iba sporadické správy v odbornej tlači a temer žiadna dokumentácia tejto akcie svedčia o skromnosti študentov a katedry. Väčšia publicita však mohla napomôcť získať širší odborný záujem a zvýšiť návštevnosť etnografov z viacerých inštitúcií, čo by prispelo k väčšej a zasluženej vážnosti tohto podujatia.

Zita Škovierová